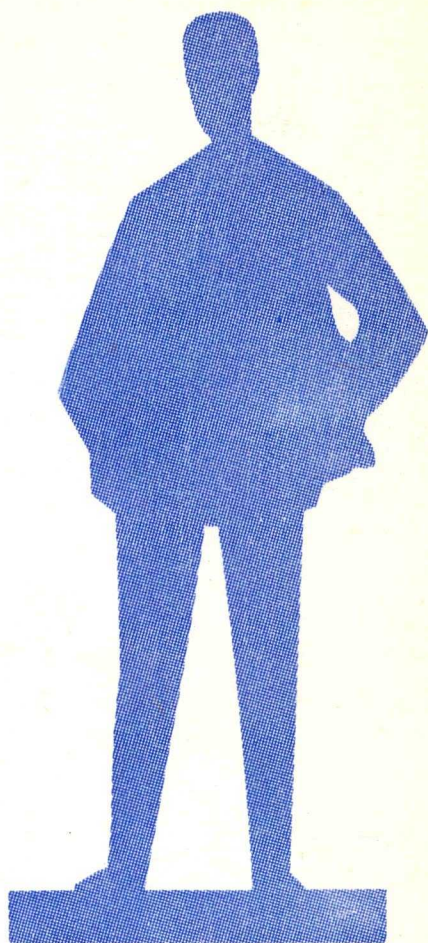

B 72135

JÓZSEF ATTILA
TUDOMÁNYEGYETEM

Útmutató

OLASZ SZAK

SZEGED, 1971

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR

UTMUTATÓ

az olasz nyelv és irodalom szak számára

Szeged
1971

B 72135

F.k.: Dr.Serfőszó Lajos okt.rektorhelyettes
Készült a JATE sokszorosító műhelyében, Szeged.
Engedélyszám : 749/1971. - Méret : B/5
Példányszám : 150 - F.v.: Papp László

I.

A szak képzési célja

A szak képzési célja olyan széleskörű olasz nyelvészeti, irodalmi ismeretekkel, valamint színvonalas gyakorlati nyelvi készségekkel rendelkező, marxista világnézetű szaktanárok képzése, akik pedagógiai és módszertani ismeretek birtokában alkalmasak a középfokú oktatási intézményekben, és szükség esetén az általános iskola felső tagozatában az olasz nyelv és irodalom oktatására, valamint a kommunista nevelés célkitűzéseiből fakadó nevelési feladatok ellátására.

II.

Az olasz nyelv és irodalom tanári szak tanterve

Tantárgyak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	K	Sz	Gyj	Besz.	Képzési idő alatti óraszám
Olasz leíró nyelvtan	1	2	2	2	-	-	-	-	-	-	2	4	-	-	98
Fonetikai gyakorlatok	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	14
Olasz leíró nyelvtani gyak.	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2-3-4	-	42
Bevezetés a nyelvtudományba	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
Olasz irodalomtörténet	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	2,6	4,8	-	-	224
Irodalomtört. szeminárium	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2-3-4	-	84
Bevezetés az irod.tud.ba /gyakorlatokkal/	1*1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28
Nyelv- és stílusgyakorlatok	3	3	3	3	4	4	3	3	2	2	-	-	1-10	-	420
Irodalomtört.v nyelvészeti szem.	-	-	-	-	2	2	2	2	-	-	-	-	5-8	-	112
Bevezetés az újlatin összehasonlító nyelvtudományba	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	6	8	-	-	28
Az olasz nyelv története	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	8	-	-	56
A mai olasz kultúra kérdései	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	28
A marxista-leninista esztétika alapjai	-	-	-	-	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	5	14
Speciálkollégium	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	28
Félévi összóraszám	10	10	10	10	10	11	9	9	3	3	4	2	21	1	1190
Ebből elméleti	5	4	4	4	4	5	4	4	1	1	-	-	-	-	-
Ebből gyakorlati	5	6	6	6	6	6	5	5	2	2	-	-	-	-	-
Gyakorlati jegy	2	3	3	3	2	2	2	2	1	1	-	-	-	-	-
Beszámoló	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kollokvium	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Szigorlat	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

* csak a nem magyar szakosoknak

Megjegyzések:

1. Az irodalomtörténeti vagy nyelvészeti szeminárium a hallgató érdeklődésétől függően választható.

2. A "Bevezetés a nyelvtudományba" és "A marxista-leninista esztétika alapjai" c. tárgyakat nem szaktanszéki, hanem központi előadásban kell hallgatni.

3. A latin érettségivel nem rendelkező hallgatók a 4. félév végén, az I. szigorlat megkezdése előtt kötelesek a 4 féléven keresztül meghirdetett heti 2 órás "Latin nyelv" c. tárgy anyagából kollokválni, ill. az 1.,2.,3. félév végén gyakorlati jegyet szerezní.

III.

Tanulmányi és vizsgakötelezettségek

1. Szakedolgozat

A hallgató köteles egyik szaktárgyából vagy annak tanítási módszertanából szakedolgozatot készíteni. Amennyiben a szakedolgozatot olasz irodalmi vagy nyelvészeti témakörből kívánja megírni, a következőket kell szem előtt tartania:

a/ A szakedolgozati téma kijelölése: a szakedolgozat témáját a 6. félév elején /legkésőbb február 15-ig/ kell a tanszék jóváhagyásával kiválasztani.

b/ A II. szigorlatra csak az a hallgató bocsátható, aki az anyaggyűjtést befejezte és elfogadott szakedolgozat vázlattal rendelkezik. Az anyaggyűjtés és vázlat bemutatásának határideje: április 30.

c/ A kész szakedolgozat benyújtásának határideje a 9. félév vége. Haladék nem adható.

d/ Államvizsgára csak az a hallgató bocsátható, aki elfogadott és osztályozott szakedolgozattal rendelkezik.

e/ A hallgató a szakedolgozat készítése folyamán köteles a szakedolgozatot irányító tanár utmutatásait figyelembe venni. A tanszék mind bibliográfiai tekintetben, mind konzultációk formájában a szakedolgozat elkészítéséhez a kellő segítséget megadja. A szakedolgozatot olasz nyelven kell megírni.

A tanszék a szakedolgozatot csak bekötött formában, gépirásban, az olasz nyelv helyesírása által megkövetelt ékezetekkel és írásjelekkel /hangsúly, aposztróf/ ellátva fogadja el 1 példányban. A javítatlanul hagyott íráshibákat a tanszék a dolgozat értékelésénél figyelembe veszi.

A szakedolgozat értékelése az ötjegyű osztályozás alapján történik.

f/ A szakedolgozat érdemjegyét az oklevél melléklet feltünteti és az érdemjegy a diploma átlagába beszámít.

g/ A specializált képzésben részesülő hallgató szakedolgozat helyett diplomamunkát köteles készíteni. Ennek részletes feltételeit a nem tanár szakos képzés tanterve tartalmazza.

2. A nem kötelező /speciális/ kollégiumok és szemináriumok.

A tanszéken folyó tudományos kutatómunka tematikájának megfelelően a tanszék speciális kollégiumokat és szemináriumokat is hirdet. Ezeknek célja, hogy a hallgatók a szorosán vett egyetemi tananyagon túlmenően megismerkedjenek az irodalomtudomány, illetve nyelvtudomány legfontosabb problémáival, legújabb eredményeivel, a tudományág kutatómódszereivel és segédeszközeivel.

A speciális kollégiumok és szemináriumok felvétele a hallgató érdeklődésétől függően szabadon választható. A speciális tanulmányokat folytató hallgató részére a tanszékvezető által kijelölt speciális kollégiumok, illetve szemináriumok felvétele kötelező.

A speciális kollégiumokon és szemináriumokon a végzett tanulmányi munkát az előadó a lecke könyv aláírásával igazolja.

3. A tanulmányi munka félévközi és félévvégi ellenőrzése

A nyelv és stílusgyakorlati órákon, a fonetikai gyakorlatokon, a leíró nyelvtani gyakorlatokon és minden szemináriumi, valamint gyakorlati jellegű foglalkozásokon a hallgató köteles aktívan részt venni és az előadó által kijelölt írásbeli feladatot elkészíteni. A hallgató félévközi szóbeli feleletei, valamint írásbeli dolgozatainak jegyei a félévvégi gyakorlati jegy megállapításába beszámítanak. A különféle típusú szemináriumi foglalkozáson a hallgató tanulmányi munkája részben az egyes foglalkozásokon nyújtott teljesítménye, részben a szemináriumi dolgozatok, korreferátumok stb. alapján nyer értékelést a félévvégi gyakorlati jegyben.

Attól a hallgatótól, aki a gyakorlati jellegű foglalkozásokról a kétheti óraszámot meghaladó mértékben igazolatlanul távolmarad, a lecke könyv félévvégi aláírása megtagadható.

Az elméleti jellegű órák anyagának számonkérési formája a kollokvium. A kollokvium élőszóban történő számonkérési forma; előzetes gondolkodási idő és írásbeli felkészülés iránti igényt a hallgató nem támaszthat. Amennyiben a tanszék szükségesnek látja, a hallgató tudásszintjének pontosabb lemérése céljából a kollokvium keretében írásbeli számonkérést is alkalmazhat.

Kollokviumra csak az a hallgató bocsátható, aki az adott félév befejeztével a tanszék által előírt minden aláírást és gyakorlati jegyet megszerzett.

4. Szigorlatok

A szigorlatok a képzés szempontjából jelentős, általában több tantárgy keretében és több féléven át oktatót komplex ismeretanyag átfogó, összefoglaló, egy érdemjeggyel minősített számonkérése.

A teljes képzési idő folyamán két szigorlatot kell tenni: az I. szigorlatot a 4. félév, a II. szigorlatot a 8. félév lezárása után. Mindkét szigorlaton az előírt anyag számonkérése írásbeli és szóbeli formában történik. Szóbelire csak az a hallgató bocsátható, aki legalább elégőségesre írta meg írásbeli dolgozatát. Olasz témából szakdolgozó hallgató csak a szakdolgozatra vonatkozó előírások /lásd ott!/ teljesítése esetén jelentkezhet a II. szigorlatra.

A szigorlatok érdemjegye az átlageredménybe súlyozottan számít be.

5. Átlageredmény

A hallgató tanulmányi átlageredményét félévenként a tantervi táblázatban előírt kollokviumok és gyakorlati jegyek számtani átlaga adja. A szigorlati eredményeket a hallgatók tanulmányi átlagába súlyozottan /kétszeresen/ kell beszámítani.

6. A szakpárosítás és specializálódás lehetőségei

I. Az olasszal párosítható szakok:

angol, francia, latin, magyar, német, orosz történelem /A/szakok/.

A negyedik félév lezárása után - tanszéki javaslatra a dékán engedélyével - a hallgató a felsoroltak közül harmadik szakot is választhat. Harmadik szak választását a tanszék csak olyan hallgatónak javasolja, aki az első szigorlatát jeles átlageredménnyel tette le. A három szakos hallgatók az V. évfolyam befejezése, illetőleg az államvizsga letétele után kétszakos oklevelet kapnak, a harmadik szakon levelező tagozaton folytathatják tanulmányaikat és a szak elvégzéséről külön államvizsga nélkül újabb oklevelet kapnak. Az eredetileg választott A/szakok fel-

cserelése más A/szakokra nem lehetséges.

II. B/szakok /csak nem tanári /bölcész/ képzés körében végezhetőek el/: görög, pedagógia, általános és alkalmazott nyelvészet.

A B/szak - egyik A/szak elhagyásával - második szakként, vagy mindkét A/szak megtartásával harmadik szakként választható. A B/szak vagy szakok választását a dékán csak akkor engedélyezheti, ha a hallgató legalább két félévet lezárt és a választott B/szak /szakok/ köréből tartott bevezető /alapozó/ jellegű foglalkozásokon, illetve vizsgán jó felkészültséget tanúsított.

/A görög szakot csak latin szakosok választhatják/.

A B/szakon a képzési idő azonos az A/szakok képzési idejével.

A B/ szak választását megelőzően tartott bevezető /alapozó/ jellegű foglalkozás tanulmányi idejét a képzési időbe be kell számítani.

III. A C/szak: finnugor. Általában harmadik szakként választható. Kivételesen indokolt esetben a dékán engedélyt adhat a C/szak második szakként való felvételére az egyik A/szak elhagyásával. A finnugor szak elsősorban a magyar, kivételesen olasz nyelv és irodalom szakkal is párosítható.

A C/szak választását a dékán akkor engedélyezheti, ha a hallgató négy félévet lezárt.

A C/szakon a képzési idő három év. A B/ és C/szakok engedélyezésére irányuló kérelmeket legkésőbb július 15-ig kötelesek az érdekelt hallgatók benyújtani a dékáni hivatalba. A minisztérium az átszakosodási kérelmekben hozott dékáni döntésről 15 napon belül véleményt nyilvánít.

Egyes tanár szakos hallgatók szakpárosítása már a felvételnél vagy a tanulmányok megkezdése után rektori engedéllyel úgy is meghatározható, hogy az érintettek az olasz szak mellé egy természettudományi tanári szakot vesznek fel. Az ilyen szakpárosítás jelenleg a következő lehet:

■ matematika

Ha a bölcész-hallgató természettudományi szakot is végzett, a szak sikeres elvégzését a bölcészettudományi kar által kiállított

oklevélre a természettudományi kar vezeti rá.

Két szakos hallgató részére a dékán engedélyt adhat arra, hogy az egyik szakjából, vagy az ahhoz kapcsolódó valamely tudományágból a III-V. évfolyam során speciális tanulmányokat folytasson.

Olasz szakon a specializálódás következő irányai lehetségesek /a tanszék jelenlegi tudományos kutatási profiljának alapján/: általános romanisztika, olasz leíró nyelvtan, az olasz nyelv története, olasz stíluselemzés /hagyományos és statisztikai módszerekkel/, a XX. sz. olasz irodalma, olasz filmművészet.

Ha a speciális tanulmányok jellege, vagy terjedelme indokolja, a dékán az egyik szak elhagyását engedélyezheti.

A speciális képzettséget az oklevél feltünteti.

7. A tanulmányok befejezésére vonatkozó előírások

Annak a hallgatónak a számára, aki a tanulmányi és vizsgaszabályzatokban előírt kötelezettségeit teljesítette és a lo. félévet szabályosan lezáratta, a Dékáni Hivatal kiállítja az egyetemi tanulmányok elvégzését tanusító abszolutóriumot.

Csak abszolutóriummal rendelkező hallgató jelentkezhet államvizsgára. Az államvizsga sikeres letétele után a hallgató középiskolai tanári oklevelet nyer. Az oklevélben a szakképesítés megjelölése: "az olasz nyelv és irodalom tanára". Speciális képzésben részesült hallgató esetében a specializálódás megjelölése "olasz...-ből speciális képzésben részesült." Az oklevélhez csatolt melléklet tartalmazza a szigorlatoknak, záróvizsgá/k/nak, iskolai gyakorlat/ok/nak, a szakdolgozatnak és az államvizsgának érdemjegyeit. Az oklevelet a szigorlatok, az iskolai gyakorlat, a szakdolgozat, a záróvizsgá/k/ és az államvizsga érdemjegyeknek egyszeri számtani átlaga alapján minősítik.

Az olasz nyelv és irodalom tantárgyi programja és követelményei

Olasz leíró nyelvtan

E tárgy oktatásának célja, hogy a mai olasz nyelv szerkezetének /hang-, alak-, és mondattanának/ rendszeres kifejtése révén a hallgatók gyakorlati nyelvtudásának biztos alapot adjon, ugyanakkor pedig az olasz nyelv törvényszerűségeinek megértése útján biztosítsa, hogy a hallgatóknak, - a korszerű marxista nyelvtudomány színvonalának megfelelő - átfogó képük legyen az olasz nyelv rendszeréről.

Az olasz leíró nyelvtan anyagának tematikus részletezése:

Bevezetés: A legfontosabb általános nyelvészeti alapismeretek. Nyelvtani alapfogalmak. Terminológia. A leíró nyelvtan felosztása.

Hangtan. A hangképzőszervek és működésük. Fonetika és fonológia. Az olasz magánhangzók rendszere, képzésük mechanizmusa szerint, főbb fonetikus sajátosságai. A magánhangzók találkozása /diftongusok, triftongusok stb./ Az olasz mássalhangzók felosztása, egymással való rokonságuk. Módosulások a kiejtésben /zöngésedés, zöngétlenedés, palatalizáció/. A szóhangsúly. Mondathangtani jelenségek: a szóvégi csonkulás /troncamento/ és a magánhangzó kivetés /elisione/. A szóválasztás /szótagolás/. Az olasz mondatok hanglejtése.

Helyesírás. Az írásjelek. Az olasz központosásnak a magyartól eltérő esetei.

Alaktan. A névelők és használatuk /határozott, határozatlan, részelő névelő összevonása a viszonyzókkal. A főnév fajtái és neme, száma. A főnév osztályozása végződés szerint. Csak egyes számban vagy csak többes számban használatos főnevek. Két többes számmal rendelkező főnevek és szemantikai sajátosságai. Főnevesülés. A melléknévek. Osztályozásuk jelentésük és végződésük alapján. A melléknév fokozása. A névmások felosztása és használata. A számnevek. Az olasz ige és kategóriái: ige-nem, alak, mód, idő, szám, személy. Az igeragozás csoportjai. A segédigék és ragozásuk. A három konjugáció paradigmái. Az igeragozás hangtani kérdései. A szenvedő és visszaható igeragozás. A használatos rendha-

gyó és hiányos igék paradigmái. A személytelen igék és használatuk. Az igemódok és igeidők használata. A határozószók fajtái és tulajdonságaik; képzésük; fokozásuk; A viszonyozók és használatuk. A kötőszók és osztályozásuk. Az indulatszók.

Szókincstan. A szó és jelentése. Poliszémia, homonimák, szinonimák, antonimák. Az olasz szókincs gazdagodásának utjai: szókölcsonzés latinizmusok, grécizmusok. A szóképzés módjai.

Mondattan. A mondat meghatározása és felosztása. A szintagmák mondattana. Az egyszerű mondat részei: alany, állítmány, tárgy, jelző, határozó fajtái és kifejezési módjai; egyezési és szórendi kérdések. Szavak és szócsoportok a mondatban, amelyeknek nincs mondatrészi funkciójuk. Az összetett mondatok: a mellérendelés és alárendelés különböző módjai. A mellérendelt mondatok rendszere, explicit és implicit formái, összefüggésben az igemódok és igeidők használatának kérdéseivel.

Kötelező szakirodalom:

Miklós Fogarasi: Grammatica italiana del Novecento
Tankönyvkiadó, Bp. 1969.

Herczeg Gyula: Olasz leiró nyelvtan
Terra, Bp. 1970.

Elmélet: 1. félév: heti 1 óra, 2-4. félév: heti 2 óra.

Gyakorlat: 1.-4. félév heti 1 óra.

Kollokvium: 2. félév /Fonetika, alaktan./

Bevezetés az ujlatin összehasonlító nyelvtudományba

E tárgy oktatásának célja, hogy megvilágítsa a neolatin nyelvek kialakulásának főbb vonásait, az egyes neolatin nyelvek helyét a népi latinságból fejlődött neolatin nyelvek családjában, és képet adjon a latin nyelvrendszer szerkezeti változásairól. A nyelvfejlődés tanulmányozása során a hallgató előtt a nyelvfejlődés történeti, dialektikus képe bontakozzék ki a latin nyelvből a mai olasz nyelvállapotig.

A tárgy anyagának tematikus részletezése

A történeti-összehasonlító módszer keletkezése és alkalmazása az ujlatin nyelvekre, a módszer értékelése, eredményei és fogvatékoságai, használhatóságának problémája. Kitekintés a későbbi módszerekre /szófeldrajzi módszer, "Wörter und Sachen", a szinkronikus és diakronikus módszerek ellentéte és egysége/.

Az ujlatin nyelvek felsorolása és rövid jellemzése, felosztásuk módja./Diez, Bartoli, Alonso/.

Az un. vulgáris vagy helyesen népi latin nyelv mivolta, az erre vonatkozó nézetek kritikai értékelése. A Római Birodalom felbomlásának vázlatos ismerete, az ujlatin nyelvek kialakulásának történelmi, gazdasági és politikai feltételei. A népi latin nyelv ismeretének forrásai /Plautus, episztolák, orvosi és szakácskönyvek, egyéb szövegek, feliratok, az Appendix Probi/.

A klasszikus és népi latin nyelv szókinccének sajátos, történelmileg meghatározott összetétele.

A latin hangrendszer szerkezeti átalakulása / a magánhangzók rendszerének átváltása a mennyiségi elvről a minőségre, a három minőségi rendszer /italikus, keleti, szárd/. A magán- és mássalhangzók fejlődését meghatározó tényezők /hangsúly, nyílt ill. zárt szótag, hangkörnyezet/. A népi latin hangok megfelelői az ujlatin nyelvekben, mássalhangzó-csoportok jellegzetes fejlődése.

A névszók /főnév, melléknév, névmás, számnév/ ragozásának átalakulása /átmenet a szintetikus típusból az analitikusba/. A semleges nem kiküszöbölésének folyamata /maradványjelenségek/, új többes számú alak-típusok. A melléknév fokozása. A névelő kialakulása. A nyomatékositott

mutató névmások összefüggése a névelő keletkezésével. A névmások konzervatívabb jellege. Az önállóan és jelzőként használt alakok fejlődése. Kérdő, vonatkozó és határozatlan névmások. A határozószó az ujlatin nyelvekben /régli és új típusok viszonya/. A -mente képző.

Az igeragozás rendszerének átalakulása, a veszendőbe ment és az ujonnan keletkezett igealakok. A négy konjugáció további sorsa az ujlatin nyelvekben /átcsapások, egybeolvadások/. Az egyes igeidők és igemódok történetének áttekintése. Jelen idő, parancsoló mód, imperfektum. Az ujlatin perfektum kialakulásának folyamata. A múlt idejű melléknévi igenév története. A régmúlt ujjászervezése és részleges továbbélése. A jövő idő képzésének új típusai /nyugaton és a románban/. Az új típusú szenvedő igealakok. A feltételes mód ujlatin alakjai.

Az ujlatin mellé- és alárendelő kötőszavak története s ezzel kapcsolatban a legfontosabb mondattani problémák /az accusativus cum infinitivo nagymértékű helyettesítése kötőszavas mellékmonddal, a mondatrészek sorrendjének nagymértékű megmerevedése/.

Kötelező irodalom:

Herman. József: A francia nyelv története

Gondolat, Bp. 1966 /I. rész: A latin nyelvtől az ujlatin nyelvekig 13-105 ll./

Ajánlott irodalom:

Carlo Tagliavini: Le origini delle lingue neolatine

Introduzione alla Filologia Romanza

Patron, Bologna, 1959

Elmélet: 5.-6. félévben heti 1 óra.

Kollokvium: 6. félév /az előadott anyag/.

Az olasz nyelv története

E tárgy oktatásának célja, hogy a hallgatók megismerjék azt a nyelvtörténeti folyamatot, amelyek eredményeképpen a mai olasz nyelv rendszere kialakult és a régi - a maiéval több vonatkozásban eltérő sajátosságokkal rendelkező - olasz nyelv legjellemzőbb vonásainak ismeretében képessé váljanak segédeszközök igénybevételével középkori olasz szövegek eredetiben való elolvasására.

A tárgy anyagának tematikus részletezése:

A nyelv mint történeti kategória. Az olasz nyelv történetére vonatkozó legfontosabb forrásmunkák és etimológiai szótárak ismertetése és értékelése.

A vulgáris latin legfontosabb hangtani, alaktani és szóképzési jellemzői. A szubsztrátum, szupersztrátum és adsztrátum problémája. Az első olasz nyelvemlékek /Indovinello veronese, Placiti cassinesi/. Az olasz nyelvterület és az olasz dialektusok áttekintése. Az olasz magánhangzórendszer történeti kialakulása és fejlődése a XIII-XIX század nyelvállapotain keresztül. Az olasz mássalhangzórendszer történeti kialakulása és fejlődése a XIII-XIX század nyelvállapotain keresztül. Az olasz szóképzés fejlődésének története. Az alaktani kategóriák történeti fejlődése a XIII-XIX század nyelvállapotainak tükrében.

Az olasz irodalmi nyelv fejlődésének főbb állomásai /A nagy trecentisták, különös tekintettel a Divina Commediára és a De vulgari Eloquentiára; a "Questione della lingua" vitái; az Accademia della Crusca; a puristák és neologisták harca; Manzoni az egységes olasz nyelvért; a politikai egység létrejöttének hatása a nyelv fejlődésére./
Eredetiben olvasandó középkori olasz szövegek: lásd a kötelező irodalmi olvasmányok jegyzékét!

Kötelező szakirodalom:

Bruno Migliorini: Storia della lingua italiana
Sansoni, Firenze, 1961

Ajánlott irodalom: Giacomo Devoto: Profilo di Storia linguistica italiana, La nuova Italia, Firenze, 1953

Elmélet: 7.-8. félévben heti 2 óra .

Gyakorlat: Nyelvészeti szeminárium /választható/.

Kollokvium: -

Az olasz irodalom története

Az olasz irodalom oktatásának célkitűzése annak kimunkálása, hogy a hallgatók az egész olasz irodalomtörténetet, multját és jelenét, részeit és egészét mélyen és összefüggően ismerjék meg és ebből ki tudjanak emelni problémákat, s azokat meg is tudják oldani. Az olasz irodalom történetének oktatása egyformán célul tűzi ki az olasz irodalmi mozgalmak, nagy írók és költők, alapvető filozófiai művészi és egyéb kulturális teljesítmények pontos összefüggő ismeretét, az egyes jelenségek helyzetét az összképben, mindezt természetesen a marxista kritika szemszögéből, a társadalmi-gazdasági fejlődés és az osztályharc körülményei között szemlélve. Meg kell tanítani a hallgatónak az irodalmi kifejezés sajátosságait, ki kell fejleszteni irodalmi érzékenységüket, és azt a készségüket, hogy hiven és jól, esetleg művészien tudjanak fordítani olasz irodalmi alkotásokat. Meg kell láttatni velük az olvasott szövegek gondolati és etikai értékeit, stíláriis és esztétikai szépségeit, a tartalom és forma teljes összhangjában. Célkitűzése az olasz irodalomtörténet egyetemi oktatásának, hogy az olasz irodalom és kultúra a hallgatók élményévé váljék. Egyszermind meg kell teremteni az esetleges szakosodás első bázisait. Itt gondolunk a kereskedelmi levelezés, üzletkötés, a képzőművészet, a zene ágazataira, mint szakosodási lehetőségekre.

Az irodalomtörténet anyagának tematikus felsorolása:

Bevezetés. Az olasz népi nyelv és népi nyelvű irodalom poligenetikus kialakulása. Az olasz népi nyelv elterjedése, főbb dialektusai és első irodalmi szövegemlékei.

A latin, francia, provánszi nyelvű irodalom.

A korai irodalom központjai. Városi /communális/ és udvari kultúra. Jellegzetességeik és kapcsolataik. A toszkán-firenzei irodalom előretörésének történeti és társadalmi okai. Népköltészet és műköltészet /népi műfajok, Assisi Ferenc laudák, szicíliai iskola, dolce stil nuovo, rime burlesche/. Az olasz próza kezdetei /I Fioretti, Il Novellino, Marco Polo: Il Milione/.

A Rinascimento korai szakasza és a humanizmus. Firenze társadalmi és politikai helyzete Dante korában. Dante ifjúsága, és első remekmű-

vének a Vita nuova-nak keletkezése és értékelése. Dante filozófiai és politikai eszméi és a száműzetésben keletkezett u.n. előkészítő művek: Il Convivio, De Vulgari eloquentia, De Monarchia. A Vita nuova-ból kihagyott, és későbbi költemények /Rime, rétegződése és értékelése. A Divina Commedia kialakulása az első firenzei kezdetektől a ravennai befejezésig. A Divina Commedia szerkezete és költői tartalma. Dante művészi elvei és gyakorlata a Divina Commediában. Dante nemzeti és egyetemes jelentősége két kor határán. Petrarca a modern olasz és európai világi líra megalapozója. A Rime sparse /Il Canzoniere/ kialakulása, tárgyai /Laura, nemzeti tárgyú versek, kritikai célzatu költemények/. Petrarca világképe a versekben. Az I Trionfi. Petrarca levelezésének és latin műveinek /különösen a Secretumnak/ jelentősége; a humanista etika és ideológia kidolgozása.

Boccaccio előkészülete az Il Decamerone-hoz, a pszichológiai regény kezdetei: Elegia di Madonna Fiammetta. Boccaccio "emberi színjátéka" az Il Decamerone mint a Rinascimento polgárságának életemzménye és gyakorlata művészi prózában tükrözve. A boccaccioi novella ismérvei. Az Il Decamerone forrásai. A mű világképe, társadalmi kritikája, stílusa.

A humanizmus eszméi a történeti és társadalmi alapokkal összefüggésben, irányzatai és központjai, európai kisugárzása. A humanizmus népi, latin és ismét népi változatainak társadalmi-történeti okai és hullámzása. /Padova, Firenze, Nápoly, Ferrara, Urbino, Sicilia/ Petrarca tanítványi köre, Salutati, Bruni, Poggio Bracciolini. A humanizmus pedagógiája. P.D. Vergerio, Guarino da Verona, Vittorino da Feltre. A szabadgondolkodás kezdetei: Valla, Beccadelli, Pontano. A firenzei latin és olasz nyelvű humanizmus: Leon Battista Alberti, Lorenzo de' Medici, Poliziano, Marullo, Luigi Pulci. Firenzei újplatonizmus: Marsilio Ficino, Giovanni Pico della Mirandola.

A Rinascimento tetőpontja és válsága. Művészet és művész-írók. A Rinascimento művészete és művészetelméletének kialakulása, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Cellini művészete és irodalmi jelentősége.

A Rinascimento udvari kulturája. Baldassare Castiglione és az Il Cortegiano. Matteo Maria Boiardo Orlando Innamorato-ja. Ariosto Orlando

Furioso-ja. Az olasz Rinascimento epikájának tetőpontja s egyszersmind az olasz Rinascimento költői szintézise. Aretino és a velencei köztársaság kulturális életének. Machiavelli életművének jelentősége. Tanítása az emberről, virtúról, fortuna, armi proprie, a történelem mozgató erőiről. *Il Principe*, *Discorsi*, *Dell'Arte della guerra*. Legérettebb műve: *Istorie fiorentine*. Machiavelli szépirodalmi alkotásai: *L'asino d'oro*, *Discorso o dialogo intorno alla nostra lingua*, *Del demonio che prese moglie*, *La ceiria*, *La mandragola*.

A Rinascimento színjátéka. A klasszikus színjáték Machiavelli kezdeményezésén kívül: Ariosto, Bibbiena, Aretino. Népies és népi színjáték: Ruzzante. A "Rozzik" komédiája. A *Commedia dell'arte* kibontakozása, típusai.

A Rinascimento válsága a katolikus reakció s a barokk kezdetein. Tasso és a *Gerusalemme Liberata*, Tasso lírikus vénája. Olasz és európai hatása. Monteverdi és a melodráma.

A Rinascimento természetfilozófiája; Arisztotelizmus és anti-arisztotelizmus. A természetfilozófia és az új világkép. Pomponazzi, Telesio, Bruno, Társadalomfilozófia és utópia, Campanella. A Tridenti Zsinat hatása. Az olasz Rinascimento folytatódása a tudományban: Galilei. Az olasz Rinascimento filozófiájának európai kisugárzása.

A katolikus reakciótól a felvilágosodásig. A felvilágosodás előtti korszak társadalmi elemzése. Nemzeti és társadalmi problémák az ellenreformáció korában. Politikai és társadalmi bírálat a szatíra irodalomban /Boccalini, Tassoni/.

Az irodalom főbb tendenciái. Klasszicizáló törekvések /Chiabrera Filicaja, Redi/. Salvator Rosa felvilágosodás felé mutató szatírája. Metastasio és a melodráma új művészi és világnézeti jegyei. Vico és a reneszánsz filozófia továbbfejlesztése. Történetiség és dialektika, felvilágosult és romantikus jegyek a *Scienza Nuova*-ban, Vico világméretű hatása.

A felvilágosodás korának irodalma. Itália történeti-társadalmi problémái az atheni békétől az 1820-21-es carbonari mozgalmakig. Felvilágosodás és Risorgimento. A felv. centrumai, főbb irányzatai és jelleg-

zetes formái. Természettudomány /Volta, Spallanzani/. Történettudomány /Muratori, Tiraboschi/. Közgazdaságtudomány /Carli, Genovesi, P. Verri/. Államelmélet és egyházkritika /Giannone/. Jogtudomány /Beccaria/. Ideológia és politika /Russo, Cuoco, Gioia, Romagnosi/. Parini. A költészet etikai reformja. Felvilágosult társadalombírálat. Goldoni harca a színház megújításáért. A népies polgári jellem-vígjáték megteremtése. Alfieri individualista forradalmisága, jakobinus színháza és hatása a Risorgimento-ra. Monti és az új olasz hazafiság. Foscolo forradalmi klasszicizmusa, szentimentalizmusa és a nemzeti tudat drámája.

Leopardi az olasz líra megújítója. Klasszicizmus, romantika és realizmus, egyén, nemzet, emberiség problémái költészetében. Leopardi hatása.

A Risorgimento korának irodalma. A Risorgimento értelmezése, külső és belső feltételei, periodizációja, politikai erőinek társadalmi szerkezete. Risorgimento és a romantika vita /"Il Conciliatore" és köre/. Silvio Pellico /Le mie prigioni/.

Manzoni és az olasz romantikus irodalom alapvetése. I promessi sposi. Történelmi regény és realizmus. Az "érdekegyesítés" művészi problémái és nemzeti, történelmi jelentősége.

A Risorgimento és a romantikus irodalom főbb irányai és képviselői. Gioberti és a liberális neoguelfizmus. Cattaneo és a federalizmus. Mazzini és a demokratikus, forradalmi irányzat.

A Manzoni-iskola liberális és demokratikus ága /D'Azeglio, Tommaseo, Ruffini, Guerrazzi, Niccolini/.

A romantikus nemzeti líra /Mameli, Berchet, Prati/. Giusti és a Risorg. satirikus lírája.

A Risorgimento és az olasz romantikus zenedráma /Donizetti, Bellini, Rossini, Verdi/.

A liberális romantika válsága. A scapigliatura és a romantika felbomlása, a modern dekadencia előjelei /Praga, Camerini, Dossi/.

A garibaldista forradalmi, népies romantika kibontakozása a költészetben és az emlékiratokban /Mercantini, Garibaldi, Abba/. Realista tájékozódás és nemzeti önvizsgálat Nievo /Le confessioni di un italiano/ és Rovani regényeiben. A Ris. radikális ideológusai /Nievo, Pisacane/.

A Ris. filozófiája, irodalomtörténetírása és irodalomkritikája /Settembrini, De Sanctis/.

Carducci: az olasz polgári líra összegezése a felvilágosult klasszicizmustól a dekadenciáig.

Az egységes Olaszország irodalma. Az egységes Olaszország belső ellentmondásai. Nemzeti forradalom és társadalmi konzervativizmus. Észak és Dél ellentéte. A "trasformismo". Korai imperialista tendenciák. A pozitivisták kultúra és főbb képviselői, Verga és a verizmus. Naturalizmus Vergában. Hatása. Capuana és a verista kritika. A regényíró Capuana. A délolasz verista irodalom. /Serao, De Roberto/; az északolasz verista irodalom /Rovetta, Giacosa/. Verista tendenciák a költészetben /Rapisardi/ szocialista tendenciák /De Amicis, Negri/. Fogazzaro és az idealizmus. Neoromantizmus. Pascoli és a polgári líra megújítása /verizmus, impresszionizmus és szimbolista kísérletek/. D'Annunzio és az olasz dekadencia utkeresései a provincializmustól a prefasiszta mítoszokig.

A századfordulótól a fasizmus uralomra jutásáig. Az imperializmus kibontakozása. Társadalmi harcok és átalakulások a század elején. Olaszország és az első világháború.

Croce filozófiájának társadalmi gyökerei, konzervatív és újító jegyei. Croce és az egyház. Croce és a modern polgári esztétika. Kritikai tevékenysége. Antifasizmusa. Hatása.

A századelő kulturális-művészi harcai és a folyóiratok /"Leonardo", "La Voce"/. Kultúra és világháború.

A Crepuscolare líra és a hagyományos emberi és művészi értékek válsága /Corazzini, Govoni, Gozzano/.

A futurizmus jelentősége, eredményei és korlátai, ideológiai kettőssége és szétválása /Marinetti, Soffici, Palazzeschi/. A futurizmus európai hatása.

A polgári költészet: moralisták /Jahier, Stuparich/ válság és bomlás /Campana/. A verista örökség sorsa /Deledda, Tozzi/. Dekadentizmus és valóságbrázolás //Svevo/. Polgári válságirodalom az első világháború után /Borghese, "La Ronda" és a prosa d'arte/.

Az olasz társadalom és művészet vívódásai, megfigyelése és kétségbeesett utkeresései Pirandello félévszázados írói tevékenységében /líra, novella,

regény, színház/. Pirandello jelentősége, európai és világviszhangja.

A fasizmus időszakának irodalma. Kultura-ellenesség, provinciális és modernista aspektusai /Strapaese/. Bontempelli irodalomtörténeti helye. Hermetizmus és szürrealizmus. A hermetizmus hatása. Ungaretti költői forradalma, fejlődésutja. - Montale egzisztencialista valóságírája és antifasizmusa. Quasimodo útja a hermetizmustól az új humanizmusig. Saba magányos humanista realista lírája.

A "nyughatatlanok" nemzedéke és az ellenállás kezdetei. Moravia és a burzsoázia etikai-világézeteti csődje, belülről való kritikája. Pavese és a polg. értelmiség önvizsgálata. Vittorini antifasiszta művészete.

Irodalom a II. világháború után. Ellenállás, demokratikus megújulás és a kultura. A neorealizmus értelmezése, jellemző formái, irányzatai és főbb képviselői.

A neorealista film /Visconti, Rossellini, De Sica/. Film és irodalom Zavattini/. Memoire-irodalom /Germanetto/. Szociográfia /Levi/. Az ellenállás irodalma /Viganò, Calvino/. Jovine és a Verga-örökség. Az újkapitalizmus jellegzetes társadalmi jelenségei és hatása a kulturára.

Neoavangard - irányzatok. Munkáosztály és irod. /Arpino/. A Dél-probléma változásai. Művészet és nép problémája Pasolininiél. - Az új olasz film /Fellini, Visconti, Antonioni/.

Gramsci és az új olasz kultura. Gramsci mint a legnagyobb olasz marxista gondolkodó. A marxizmus térhódítása Olaszországban a II. világháború után. Gramsci börtönfüzeteinek hatása. Antidogmatizmusa és széles kulturális beágyazottsága. De Sanctis és Gramsci. Gramsci és az olasz irodalomtörténet legfontosabb kérdései. Gramsci és a XX. századdal foglalkozó irodalmi kritika.

Elmélet: 1.-8. félévben heti 2 óra.

Gyakorlat: 2.-4. félévben "Irodalomtörténeti szeminárium" /kötelező/

5.-8. félévben "Irodalomtörténeti szeminárium" /választható/

Kollokvium: 2. és 6. félévben összevont vizsga az 1. és 2., illetve az 5. és 6. félévben előadott anyagból.

A mai olasz kultúra kérdései

E tárgy oktatásának célja, hogy a gyakorlóéves hallgatók megismerjék az olasz kultúra és társadalom legaktuálisabb problémáit, fejlődési irányait s hogy segítséget kapjanak a mindenkori irodalmi, kulturális, tudományos aktualitás önálló, kritikus követéséhez.

Az oktatás anyaga a tárgy jellegéből következően szinte évről-évre változhatik s csak lényeges körvonalaiban adható meg.

1. A legutóbbi évek olasz kulturális helyzete. A marxista és haladó gondolkodás új irányzatai. Az esztétika és az irodalomtudomány helyzete az utóbbi néhány évben megjelent művek alapján.

A marxista és haladó értelmiségi folyóiratok és a körülöttük kialakult csoportok jelentősége, eredményeik, vitáik a konzervatív-reakciós csoportokkal.

2. Az olasz irodalom jelenlegi helyzete e tárgy oktatását megelőző néhány év során megjelent jelentősebb új művek, új irányzatok kritikai ismertetése. A főbb olasz szépirodalmi folyóiratok. Az olasz irodalmi díjak. A könyvkiadás helyzete. Az olasz színházi kultúra. Az olasz sajtó.

3. Az olasz oktatási rendszer, a közoktatás jelenlegi helyzete. Az olasz tudományos élet szervezete.

4. A mai olasz zene és képzőművészet legfőbb irányzatainak áttekintése.

5. Az olasz film fejlődésének főbb állomásai és legújabb iránymai.

6. A neokapitalizmus és kultúra, a neokapitalizmus és az olasz munkásmozgalom.

Irodalom: Alkalmanként kijelölt művek, folyóiratcikkek és a napi sajtó.

Módszertani megjegyzések: Ajánlatos az olasz nyelvű rövid bevezető előadások mellett a szemináriumi feldolgozás módszerét követni /hallgatói referátumok és azok megvitatása/.

Elmélet: 9. és 10. félévben heti 1 óra

Gyakorlat: -

Kollokvium: -

Nyelv- és stílusgyakorlatok

E tárgy oktatásának célja, hogy a négyéves egyetemi tanulmányok után a hallgató szó- és kifejezőképessége kiterjedjen a mindennapi élet tárgyaira és fogalmaira, beszédfordulataira és tipikus helyzeteire; a kulturális élet területére; szakterületének terminológiájára, a szakismeretek szabatos, szakszerű és vitaképes kifejtésére; az általános műveltség körébe tartozó tudományos-technikai témák idegennyelvi megértésére és megfogalmazására; a gazdasági, politikai és társadalmi élet általánosan használt szókincsére.

Minimális követelmény az általános és középiskolában elsajátítottakkal együtt mintegy 7 ezer szótári címszó és ezzel kapcsolatos 600 állandósult köznyelvi szókapcsolat aktív tudása, valamint 14-15 ezer szótári címszó ismerete.

Olvasás, írás /fogalmazás/, beszédértés és beszédalképesség fokán ismernie kell a mai élő nyelvet.

Stílusismeretének, stílusérzékének és receptív stílusis jártasságának olyan szintűnek kell lennie, hogy az idegen nyelvű írásban és beszédben a feltűnő hungarizmusokat elkerülje, ismerje a köznyelvi beszéd- és fogalmazási fordulaton belül alkalmazható szó- és kifejezőképességi stílusértékét.

Az elsajátított szó- és kifejezőképesség, a részletes nyelvi és stílusismeretek és készségek aktív birtokában:

- szótár használata nélkül folyamatosan olvassa az olasz nyelvű általános és filológiai szövegeket;
- tudja ezeket anyanyelvre fordítani a magyar nyelv és stílus normáinak megfelelően;
- könnyedén értse a mindennapi témájú, vagy a szakmai vonatkozású normális sebességű olasz nyelvű élőbeszédet;
- az ismeretlen szavakat és kifejezéseket olvasáskor és élőbeszéd hallgatása közben összefüggés alapján értelmezni tudja;
- írásban szabatosan, nyelvtani és helyesírási hibáktól mentesen fogalmazzon - nem követhet el hibákat a közhasználatú szókincs alkalmazása közben;

- magyar szöveg alapján hungarizmusoktól és súlyos nyelvtani hibáktól mentesen fordítást tudjon készíteni;
- érje el az olasz nyelvű társalgásban való aktív részvétel szintjét;
- világosan és szabatosan, a nyelvtani szabályok biztos alkalmazásával, a legfontosabb stiláris rétegek tudatos elkülönítésével és feltűnő hungarizmusok nélkül beszéljen az adott idegen nyelven;
- kiejtése mind felolvasáskor, mind összefüggő beszédben, mind pedig dialógusban legyen korrekt, érthető és természetes, s ezzel is bizonyítsa a kiejtési szabályok pontos ismeretét; hangképzésben, hangsúlyozásban és hanglejtésében egyaránt legyen mentes a hungarizmusoktól és egyéb idegen nyelvi interferenciáktól - közelítse meg az irodalmi nyelvi normát.

Az elsajátított ismeretek, jártasságok és készségek birtokában a hallgatónak kellően felkészültnek kell lennie arra, hogy az olasz nyelvet módszertani és pedagógiai tudásának segítségével a magyar anyanyelvűeknek a középiskolában eredményesen tanítani tudja.

Gyakorlat: 1.-4. félévben heti 3 óra
5.-6. félévben heti 4 óra
7.-8. félévben heti 3 óra
9.-10. félévben heti 2 óra

Kötelező olvasmányok

Nyelvészet

Lásd az egyes nyelvészeti tárgyak programja tematikus részletezésének végén!

Irodalom

I. részt: Az olasz irodalom kezdeteitől a felvilágosodásig.

Francesco d'Assisi: Il cantico delle creature; Jacopone da Todi, Donna del Paradiso Cielo d'Alcamo: Contrasto * - Guido Guinizelli: Al cor gentil ripara; * Guido Calvalcanti: Perch' i'no' spero; * Dante

Alighieri: Donne ch' avete * Tanto tentile, *

Dante Alighieri: La Divina Commedia: Inferno /teljes szöveg/, Purgatorio IX, V-VI, XI, XXVI, XXX-XXXIII, Paradiso XV-XVII, XXXIII. Rime: a Pietra-versek, és ezen kívül 3-4 rövid vers és 2 canzone. Részletek a De Vulg. El. és a Monarchia-ból.

Francesco Petrarca: Il Canzoniere-ből a Carducci, Severino Ferrari illetve a Ferdinando Neri féle kiadás számozása szerint az alábbi darabok: I, IV, VI, IX, XVI, XXXIII, XXXV, LIII, LXI, XCII, CXXVI, CXXVIII, CLIII, CLXXXIX, CCXII, CCXXVI, CCXLV, CCLXXIX, CCCX, CCCXI, CCCXXI, CCCXXXIII, CCCLIX, CCCLXV.

Giovanni Boccaccio: Il Decamerone a Russo-féle válogatás alapján. L. Pulci: Il Morgante Maggiore /szemelvények/: Canti I, IV, X, XVIII, 112-200 str - Lorenzo de' Medici: Nencia da Barberino, Angelo Poliziano: Favola di Orfeo.

Niccolò Machiavelli: La Mandragora, Novella del demonio che prese moglie, Il principe, Le Istorie Fiorentine: a Ciampi-rész, Istorie fiorentine libro III, IX-XIX részek.

Lodovico Ariosto: Orlando Furioso, Canto I-II, VI-VII, XIII /teljesen/ XIX 1-336, XXIII-XXIV, XXIX, XLVI /teljesen/.

Michelangelo Buonarroti: Io, O, notte, 151, Non ha l'ottimo, 247. Caro m'è il sonno, 293. Carico d'anni.

Torquato Tasso: La Gerusalemme Liberata, Canto I. /teljesen/ II. 105-428, VI, 625-912, VII. 1-174, XII, XV-XVI, XX. /teljesen/.

* Nyelvészeti szempontból is elemzendők!

- Giordano Bruno: La cena delle Ceneri.
- Pietro Aretino: Válogatott írásai; Beszélgetések: a fejedelmek jelleme.
- Benvenuto Cellini: Önéletrajza, Russo alapján.
- Tommaso Campanella: La città del Sole.
- Alessandro Tassoni: La secchia rapita /szemelvények/: Canto II. 28-45, X.
39-57 XI. 12-37.
- Traiano Boccalini: Raguagli di Parnaso /szemelvények/: IV, LVIII, LXXV,
LXXXVI, LXXXIX, XCVII.
- G.B. Marino: L'Adone /szemelvények/: Canto VII. 32-37 str., VIII /teljesen/.
- Galileo Galilei: Dialogo dei Massimi Sistemi vagy Il Saggiatore /szemel-
vények/ kb. 100 oldal, szabadon választott részletek.
- G.B. Vico: La Scienza Nuova /szemelvények az eredeti szövegből/:
Dignità, La riscoperta del vero Omero, Del corso che fanno le nazioni.
Corsano Antologia vichianajából Principi di scienza nuova d'intorno
alla comune natura delle nazioni 67-124 és 133-143.
- II. rész:
- A felvilágosodás korától napjainkig.
- Carlo Goldoni: La Locandiera, Le baruffe chiozzotte.
- Giuseppe Parini: Részletek az Il Giorno-ból: Il Mattino, 1-78, 144-223,
313-402; Le Odi: La vita rustica. La salubrità dell'aria, Il bisogno,
La caduta
- Cesare Beccaria: Dei delitti e delle pene.
- Vincenzo Monti: Al Signor di Montgolfier, Bella Italia, amate sponde.
- Ugo Foscolo: Ultime lettere di Jacopo Ortis. A Goffis antológiából lett.
XVII, XXII, /Ortis milanese/ 2 ott, 1797, 13, ott, 1797, 13, ott., 4
dicembre, 1797, 15 febbraio 1799, 19-20 febbraio 1799.
- I Sepolcri. Egyéb versei közül ezek: All'amica risanata, A Luisa
Pallavicini, Alla sera, A se stesso
- Vittorio Alfieri: Bruto I.
- Giacomo Leopardi: I canti, az Operette Morali-ból; Dialogo della terra e
della luna, Elogio degli uccelli.
- Giuseppe Giusti: szatiráiból: Sant'Ambrogio, Il papato di prete Pero, La
chiocciola, Brindisi di Girella, Terra dei morti.
- Giuseppe Mazzini: Manifesto della Giovine Italia, Lettere di Siciliani.
- Alessandro Manzoni: I promessi sposi, Il cinque Maggio.

Cesare Abba: Da Quarto al Volturmo.

Ippolito Nievo: Le confessioni di un italiano I. és szemelvények a II. részből. Frammenti sulla rivoluzione nazionale.

Giuseppe Carducci: Passa la nave mia, Alla luna odiernissima, Pianto antico, Giuseppe Mazzini, San Martino, Sicilia e la rivoluzione, Il bove, Idillio maremmano, A Satana, Il canto dell'amore, Traversando la Maremma toscana, Davanti San Guido, Per il LXXVII anniversario della repubblica francese, Il Comune rustico, Alle fonti del Clitunno, Alla stazione in un mattino d'autunno, Dinanzi alle Terme di Caracalla, Sogno d'estate, Canto di Marzo, A Giuseppe Garibaldi.

Giovanni Pascoli: Patria, La cuoitrice, Romagna, Fides, Orfano, Arano, Festa lontana, Il cane, Il mago, Il poeta solitario, Il Cieco, L'ora di Barga, Il viatico, Il gelsomino notturno, La fonte di Castel Vecchio, La mia sera, La tessitrice, La madre, Transito, Il dieci Agosto, és még 4-5 vers.

Giovanni Verga: I Malavoglia, Mastro don Gesualdo, Nedda, Cavalleria rusticana, Rosso Malpelo, La roba, La lupa, La libertà.

Gabriele D'Annunzio: Stíluszszemelvények az Il Fuoco-ból + Alcyone: La tregua, La sera fiesolana, Furi et aestus, La pioggia nel pineto, Meriggio.

Benedetto Croce: La poesia di Dante,

Ada Negri: Il canto della zappa, Lo sciopero. La macchina romba, L'autopsia.

Luigi Pirandello: Il fu Mattia Pascal, Enrico IV, Sei personaggi in cerca d'autore, Liolà. Scialle nero, Il tabernacolo, La verità, Fuoco alla paglia, Notte, Sole e ombra, La patente.

Grazia Deledda: Canne al vento.

Massimo Bontempelli: Il figlio di due madri.

Corrado Alvaro: Gente in Aspromonte.

Futuristák: Marinetti: Óda a versenyautóhoz.

Buzzi: Al porto d' Amburgo

Nansella-Frontini: Sala anatomica

Palazzeschi: Rio Bo, Fontana malata, E lasciatemi divertire

Crepuscolari: Gozzano: Piovvia d'agosto, Toto Merumeni, L'amica di nonna Speranza

* A tanár utmutatása szerint

Corazzini: La disperazione del povero poeta sentimentale.

U. Saba: Volt egykor, Iparos-színház, Praludium, 1. fuga, 5. fuga, Külváros,
A feleség, Zaccaria, Gól, Firenze és még 10 vers a Sónvargás c. kötet
alapján

Ungaretti: Veglia, I fiumi, Monotonia, San Martino del Carso, Nostalgia,
Distacco, Militari, Sono una creatura. Giugno, O notte, Le
stagioni, L'isola, Inno alla morte, Il capitano, Memoria d'Ofelia
d'Alba, La pietá, Nu ti spezzasti, Non gridate piú.

Montale: I limoni, Corno inglese, Non chiederci la parola, Meriggiare
pallido e assorto, Gigola la carrucola del pozzo, Sul muro grafito,
Mediterraneo: 2,4,7,8, La casa dei doganieri, Notizie dall'Amiata,
Su una lettera non scritta, Il sogno del prigioniero, Piccolo testa-
mento és még 5 vers.

Quasimodo: Vento a Tindari, Oboe sommerso, Ed è subito sera; Imitazione
della gioia, Già la pioggia è con noi, Dalla rocca di Bergamo alta,
Quasi un madrigale, Il falso e vero verde: Che lunga notte, Al padre,
Ezenkivül a Girono dopo girono és a La vita non è sogno kötetből 5-
5 vers.

A. Moravia: Gli indifferenti, Agostino, Racconti romani vagy La ciociara.

Elio Vittorini: Conversazione in Sicilia, Uomini e no.

C. Levi: Cristo si è fermato a Eboli.

Cesare Pavese: Il Compagno, vagy La luna e i falò.

Vasco Pratolini: Cronache di poveri amanti.

Pier Paolo Pasolini: Le ceneri di Gramsci, Religione del mio tempo, In morte
del realismo.

C. Cassola: La ragazza di Bube.

Ezenkivül a második világháborút követő irodalom minden magyarra fordított
verse, illetve prózai kötetét el kell olvasni.

Latin nyelv

/Kiegészítő nyelvtanfolyam olyan I.-II. éves francia szakos hallgatók számára, akik nem rendelkeznek latin érettségivel./

E tárgy oktatásának célja a középiskolás foku latin nyelvi ismeretek pótlása. E tanfolyam kíván segítséget nyújtani a latinból nem érettségizett hallgatóknak ahhoz, hogy a latinból érettségit tett társaikkal azonos színvonalra fejlődhessenek, és ezáltal valmennyi olasz szakos hallgató számára a neolatin és a nyelvtörténeti tanulmányok szempontjából nélkülözhetetlen latin nyelvi alapismeretek egyenlőképp biztosítva legyenek.

A tárgy tematikus részletezése:

I. évek részére

Olvasmány-rész

I. olv.

II. olv.

III. olv.

IV. olv.

V. olv.

VI. olv.

VII. olv.

VIII. olv.

Nyelvtani rész

A "a" tövű főnévragozás
A "a" tövű igeragozás praes. imp.
Az "e, msh., i" tövű igék
Praet. imp.
Imperativus
Az "o" tövű főnevek
Melléknevek
Praes.perf.
A mássalhangzós tövűek
"i" tövű fő- és melléknevek
Praet. perf.
Az "u" tövű főnevek
Futurum imperf.
Az "e" tövűek
Melléknév fokozás
Adverbium
Névmások I. r.
coniunctivus
Névmások II. r.
Számnév.
Coniunct. II. r.

IX. olv.

A passzív igerag

Igenevek

X. olv.

A passzív perf. actio.

XI. olv.

A pass. igenevek

II. évek részére

Olvasmányi rész

Szemelvények C. Julius Caesar

De bell. Gall.

Szemelvények Ovidius Metam.

Fasti

Szemelvények

Phaedrus verseiből

Szemelvények

Livius: Ab urbe cond.

Szemelvények

M.T. Cicero műveiből

Szemelvények

Vergilius Maro műveiből

Szemelvények

Az Aeneiasból /folytatás/

Szemelvények

Catullus műveiből

Szemelvények

Horatius műveiből

Szemelvények

C. Tacitus Annales-ből

Nyelvtani rész

Az ésszerű mondat szerkezet

Mellérendelés fajtái

Az alárendelő mondatok

Consecutio temp.

Kijelentő alanyi tárgyi m.mondat

Infinitívuszos szerkezetek

Kérdő alanyi tárgyi m.mondat

Felszólító m.mondat

ut, qui conuinctivus

Az okhatározó mellékmondat

Abl. absolutus

Az időhatározó m. mondat

Gerundiumok.

Megengedő mell. mondat.

Oratio obl.

Horatius és a klasszikus versformák

A vonatkozó m.mondat.

Tacitus hatása az európai történetírásra.

Megjegyzés: Az oktatás négy féléven át folyik heti 2 órában.

Félévenkénti óraszám: 28.

Tankönyv:

Komor I-Révész M: Latin nyelv I.

Latin nyelv II.

Egységes jegyzet Tankönyvkiadó Bp.

Gyakorlat: 1.-4. félévben heti 2 óra

Kollokvium: 4. félévben záróvizsga

Bevezetés a nyelvtudományba

A tárgy oktatásának célja

Ez a kollégium fontos előkészítője a nyelvszakos tanárok nyelvészeti szakképzésének. Feladata: megismertetni a hallgatókkal a nyelvtudomány általános problematikájának alapjait, s ezzel át-bridálni azt a szakadékot, amely a középiskolai nyelv- és nyelvtan-
oktatás és az egyetemi nyelvészeti szakképzés között van; másrészt -
előzetes áttekintést adva - segíteni őket abban is, hogy a további
szaktanulmányoknak némileg mozaikszerűen előtűnő studiumait egymás-
hoz kapcsolhassák és egymásra vonatkoztathassák majd.

A tananyag tematikus részletezése:

A nyelv fogalma; társadalmi szerepe, gondolkodásunkhoz kö-
töttsége; jelyszerűsége, rendszerszerűsége, konvencionálitása.

A hang két arculata /fizikai és nyelvi/ s a hangtan két as-
pektusa /fonetika és fonológia/. - A morféma kettőssége /hangalak és
jelentés/, ezek egysége /formai és szemantikai minimum/; alaknak, je-
lentésnek és a kettő kapcsolatának konvencionálitása. Morfémaalternáció,
morfonológia, morfonetika. Morfémaosztályok. Elemi és szerkesztett je-
lek két fő osztálya /lexéma és gramméma/, alosztályaik. - A beszédben
felhasznált minimum: a glosszéma. Fajtái és szerkezettypusai. A glosz-
zéma beépülésének két formája: a szintagmatag és a mondatfunkciós rész.
A szintagma és a mondat szerkezeti és nagyságrendi eltérése. - Átte-
kintés; a beszédbeli szerkezeti kapcsolatok és a nyelvbeli paradig-
matikus kapcsolatok.

A nyelv működése és fejlődése. A nyelvi megoszlás: vízszintes
tagolódás /nyelvjárások/, függőleges tagoltság /csoport- és rétegnyel-
vek./ A fejlődés alapvető oka, kikényszerítője / a kommunikációs szük-
séglet változása/ és konkrét lefolyásának szabályozója /a rendszer
állománya és alkata/. A változások főbb formái.

A nyelvtudományi vizsgálódás fajtái, tárgya, szemlélettípu-
sai, magatartásformái; kapcsolata más tudományokkal; autonómiájának
kérdése.

A nyelvtudomány történetéből: kezdetek a klasszikus ókorban; a logikai kötöttség kora, a lélektani kötöttség kora; a történeti vizsgálódás kifejlődése, a leíró vizsgálat kialakulása. A mai sokszínűség.

Kötelező szakirodalom:

Deme László: A nyelvről - felnőtteknek

Gondolat, 1966.

Ferdinand de Saussure: Bevezetés az általános nyelvészetbe

Gondolat, 1967. 5-72, 91-127 és 287-289.

Szakonként egy, a 3. foglalkozási órán közlendő idegen nyelvű mű, illetőleg annak kijelölendő részlete.

Ajánlott irodalom:

Gombocz Zoltán: Nyelvtörténeti módszertan

A magyar nyelvtudomány kézikönyve 1. füzet.
1922.

Tompa József szerk.: A mai magyar nyelv rendszere

Akadémiai Kiadó, 1961. I. kötet
7-37, 143-192.

Kelemen János: Mi a strukturalizmus?

Kossuth, 1969. 24-55.

Elmélet: Az 1. félévben heti 1 óra

/Az általános nyelvészeti ismeretek az "Olasz leíró nyelv-tan"-ból teendő szigorlat tárgyát képezik; lásd az "Olasz leíró nyelv-tan" c. tárgy tematikus részletezését./

Bevezetés az irodalomtudományba

A tárgy oktatásának célja, hogy a hallgatók készségét kialakítsa olasz filológiai problémák megközelítésére, megoldására, felkészítse őket a műalkotás komplex elemzésére, szintetizálja a középiskolai esztétikai alapismereteket, az elméleti anyagot modern olasz irodalmi szövegek elemzésén keresztül illusztrálva.

A bevezetés az irodalomtudományba című tárgy tematikus részletezése:

1. /elmélet/: Az irodalomtudomány fogalma, helyzete a tudományok rendszerében.

A filológiai munka sajátosságai, módszerei /bibliográfiák ismerete, jegyzetelés, filológiai apparátus készítése, esszé, beszámoló és szemináriumi dolgozat készítése /.

/Ezt az elméleti részt központi előadásban kell hallgatni a nem magyar szakosoknak./

2. /gyakorlat/: Az olasz líra sajátosságai /Verstani fogalmak, az olasz líra speciális kifejezésformái, Saba, Quasimodo költeményének elemzésén keresztül./

La narrativa, az olasz prózairodalom problémái. /Nyelvi és stílusproblémák, bilinguismo, plurilinguismo, a dialektális elemek, a regény és novella néhány jellegzetes képviselője: Pasolini, Soldati, Gadda/.

Az olasz dráma, és a huszadik századi dráma esztétikai problémái /Pirandello és De Filippo egy-egy műve alapján./

A modern olasz irodalomtörténet jellegzetes képviselői /De Sanctis, Croce, Russo, Sapegno, Salinari/.

A félév folyamán két ellenőrző dolgozat készítése, az esszé, ill. kritika műfaji sajátosságainak bemutatásával.

Elmélet: heti 1 óra /csak a nem magyar szakosoknak/.

Gyakorlat: heti 1 óra /minden olasz szakosnak/.

Kollokvium: A 2. félév végén az irodalomtörténeti kollokvium keretében.

A marxista-leninista esztétika alapjai

A tárgy oktatásának célja

Az esztétikai oktatás célja a művészet legáltalánosabb törvényszerűségeinek a megismertetése. Az előadásoknak tárgyalniuk kell az esztétika történet legfontosabb elméleti eredményeit, különösképpen a marxista esztétika megállapításait és kategóriáit. Fontos cél annak megértése, hogy az elvont esztétikai törvényszerűségeket nem spekulációs elmélkedés hozza létre, hanem a művészetből és a műalkotásból kiinduló általánosító gondolkodás, és éppen ezért az elméleti felkészültség a művek megértését teszi lehetővé. Az esztétikai előadásokban a műértelmező és műelemző bizonyításoknak mindig helyt kell kapniuk.

A tananyag tematikus részletezése

Az esztétika és az esztétikum fogalma: A két fogalom különbségének tisztázása. Az esztétika tárgyának hagyományos és új meghatározása. A kallisztika bírálata. Az esztétikai kategóriák csoportosítása: általános és specifikus kategóriák. Az esztétika és a művészeteket tárgyaló többi tudomány. Az esztétika módszere, viszonya más tudományok módszeréhez.

Az esztétika történetének nagy korszakai: Antikvitás, középkor, reneszánsz, felvilágosodás, német klasszikus esztétika, orosz forradalmi demokraták, a marxizmus-leninizmus esztétikája.

A művészet kialakulása és az emberi munkatevékenység: A művészet kialakulásával kapcsolatos különféle elméletek bírálata: Biológiai eredet és játékelmélet. Az emberi munka teleológikus jellege. A valóság művészi elsajátításának marxi elmélete. Plehánov a primitív népek művészetéről és a művészet eredetéről.

Az érzéki megismerés törvénye: A művészi tükrözés fogalma. Művészet, tudomány, vallás tükröző sajátosságai. Az esztétika története és a tükrözés elmélete. A kifejezés- és alkotáselmélet bírálata. A művészi antropomorfizáció.

A szép: A szép az esztétikatörténet különböző korszakaiban.

A szép a természetben, társadalomban és a művészetben. A szép tárgyi és társadalmi meghatározottsága.

Tartalom és forma a művészetben: A tartalom és forma a mindennapi életben és a művészetben. A tartalom komponensei. A forma rétegei: belső és külső forma. A tipizálás törvénye. A forma objektivitása. A művészi tartalom-forma egység.

A realizmus fogalma: A realizmus és a naturalizmus közti minőségi különbség. A realizmus két hagyományos értelmezése: 1. ismeretelméleti; 2. történeti. Nagy realizmus. Parttalan realizmus.

Avantgarde: Az avantgarde kialakulásának történeti előfeltételei. Az avantgarde filozófiája és esztétikája. A polgári avantgarde és a szocialista kísérletek. Példák: Majakovszkij, Aragon, B. Brecht, József Attila stb.

A szocialista realizmus: A szocialista művészet két hagyománya: a polgári realizmus és a polgári avantgarde. A szocialista művészet és az új valóság. A stílus és a formakérdések. Irányzatosság, elkötelezettség, pártosság. Viták és kísérletek.

A művészi alkotó tevékenység és a befogadás:

Az alkotó személyisége. A tehetség kérdése. Szubjektivitás és objektivitás az alkotói folyamatban. A befogadói tevékenység jellemzői. Izlés és ítélet. A műalkotások befogadásának objektív és szubjektív feltételei.

Kötelező szakirodalom:

Szigeti József: Bevezetés a marxista-leninista esztétikába I-II. köt.

Esztétikai olvasókönyv /szöveggyűjtemény/

Marx: Gazdasági-filozófiai kéziratok c. köt. Az elidegenedett munka és a Magántulajdon és kommunizmus c. fejezetek.

Lukács György: Az esztétikum sajátossága c. műv. bevezetője.

Szocialista realizmus /szerk. Köpeczi Béla/ I-II. köt.

Gondolat 1970.

Elmélet: Az 5. félévben heti 1 óra

Beszámoló: Az 5. félév végén.

V.

A kollokviumi követelmények meghatározása

A hallgató köteles a tantervben meghatározott kollokviumokat a kijelölt vizsgaidőszakban letenni. A kollokvium tárgya általában az adott tantárgy két vagy egy féléven keresztül előadott anyaga. A tantárgy előadója által kijelölt szakirodalom és a kötelező olvasmány anyagából való beszámolás előfeltétele az elméleti anyagból való kollokválásnak. A kollokvium nyelve olasz.

VI.

Szigorlati követelmények

A szigorlat célja annak megállapítása, hogy a hallgató elsajátította-e a szak alapvető ismeretanyagát, ismeri-e azokat az összefüggéseket és rendelkezik-e azokkal az ismeretekkel, jártasságokkal és készségekkel, amelyek választott tudományterülete megfelelő szintű önálló műveléséhez és hivatása gyakorlásához elengedhetetlenül szükségesek. A szigorlat tehát komplex számonkérési forma, nem jelentheti a korábban már különböző formákban lezárt anyag ismételt, mechanikusan összevont menyviségi számonkérését. E körülménnyel a vizsgára való felkészülés során is számolni kell.

A szigorlaton általános követelmény, hogy a szigorló

- tudjon a vizsgakérdésekre logikusan felépített és szabatosan kifejtett, a szaknyelv ismeretét tükröző összefüggő válaszokat adni;
- bizonyítsa a szakanyaggal kapcsolatos problémák, feladatok stb. megoldásában szerzett jártasságát;
- mutassa be a tanultak alkalmazására irányuló készségét;
- legyen jártas a szakanyaghoz kapcsolódó ideológiai kérdésekben, a marxizmus-leninizmus általános tételeinek alkalmazásában.

A szigorló vegye figyelembe, hogy ismereteket készséggé alakítani, jól rendszerezett szakmai-elméleti tudást szerezni, az elmélettől a gyakorlathoz és a gyakorlattól az elmélethez vezető utakat, módszereket megismerni, a szaktudás önálló fejlesztésére és alkalmazására is alkalmassá válni - semmi esetre sem lehetséges a vizsgaidőszakban való "intenzív" tanulással. Sikeres szigorlat csak az egyetemi évek alatti tudatos, állandó és folyamatos készüléssel érhető el.

A szigorlat bizottság előtt lefolytatott, egységes, egy jeggyel értékelt írásbeli és szóbeli vizsga. A szigorlat nyelve olasz.

Követelmények:

I. Szigorlat

A/ Írásbeli:

- 1, Ismeretlen olasz irodalmi vagy publicisztikai szöveg fordítása magyarra /kb. 20-25 gépelt sor/
- 2, Ismeretlen magyar irodalmi vagy publicisztikai szöveg /kb 15-20 gépelt sor/ fordítása olaszra

Az írásbeli megoldására 4 óra áll rendelkezésre; segédeszközként kizárólag csak szótár használható.

B/ Szóbeli:

1. Nyelvészet: Olasz leíró nyelvtan
2. Irodalom: Az olasz irodalom története a felvilágosodás korától napjainkig /XVIII-XX század/

A szóbeli vizsga tárgyainak részletes követelményeit "Az olasz nyelv és irodalom tantárgyi programja és követelménye" c. fejezet értelemszerűen idevágó részei tartalmazzák.

II. Szigorlat:

A/ Írásbeli:

Fogalmazás olaszul a szigorlati anyagnak megfelelő irodalomtörténeti vagy nyelvészeti témáról.

Az írásbeli megoldására 4 óra áll rendelkezésre; segédeszközként csak szótár használható.

B/ Szóbeli:

1. Nyelvészet:

Az újlatin összehasonlító nyelvtudomány alapjai.

Az olasz nyelv története

2. Irodalom:

Az olasz irodalom története a kezdetektől a felvilágosodás koráig /XVIII. századig/

A szóbeli tárgyainak részletes követelményeit "Az olasz nyelv és irodalom tantárgyi programja és követelménye" című fejezet értelemszerűen idevágó részei tartalmazzák.

VII.

Államvizsga-követelmények
a tudományegyetemek tanári szakjai számára

1. A bölcsészettudományi karok nappali tagozatának tantervi irányelvei a tanári szakok államvizsgáját az alábbiak szerint szabályozzák:

"A tanár szakokon az államvizsga olyan komplex vizsga, amelyen a jelölt - egy nagyobb összefüggő problémakör önálló kifejtése kapcsán - arról ad számot, hogy rendelkezik a szaktanári és nevelői munkában nélkülözhetetlen alapvető szakmai, ideológiai, pedagógiai és módszertani ismeretekkel és készségekkel.

Az egyes szakok államvizsga-követelményeit a Művelődésügyi Minisztérium írja elő.

Az államvizsgára bocsátásnak feltétele /a tantervben előírt egyéb követelmények teljesítésén kívül/ az elfogadott és osztályozott szakdolgozat."

2. A 153/1969. MM. sz. ut. 27. pontja az államvizsga lefolytatásával kapcsolatban előírja, hogy:

"Államvizsgát az Állami Vizsgáztató Bizottság előtt kell tenni. Az Állami Vizsgáztató Bizottság elnökét a felügyeletet gyakorló miniszter, tagjait a rektor bizza meg egy évi időtartamra.

3. A tanárjelölt - két tanári szak szakpárosítás esetén - mindkét szakjából külön-külön államvizsgát köteles tenni /pl. történelem-idegen nyelv szakpárosítás esetén történelem szakból és idegen nyelv szakból/. A jelölt felkészültségét mindkét szakból külön-külön kell minősíteni.

Amennyiben a jelölt csak egy tanári szakos képzésben részesült, vagy tanári szakja nem tanári szakkal párosult - a tanári szakos képesítés megszerzéséhez a tanári szak, a nem tanári szakos képesítés megszerzéséhez a megfelelő szak államvizsgakövetelményeinek kell eleget tennie.

4. A tanári szak államvizsgája szóbeli vizsga. A vizsgát az ÁVB előtt kell letenni. A vizsga tantárgyi /szaktantárgyi, pedagógiai,

szakmódszertani, filozófiai stb./ részvizsgákra nem bontható.

A vizsga konkrét témáit, kérdéseit - a Művelődésügyi Minisztérium alábbi irányelvei lapján - az egyetem, illetve maga az ÁVB határozza meg.

5. Az államvizsga a tanári pályára képesítő vizsga. Célja az, hogy megállapítsa: a jelölt egyrészt rendelkezik-e a szaktanári és nevelői munkában nélkülözhetetlen alapvető szakmai, módszertani, ideológiai és pedagógiai ismeretekkel és készségekkel, másrészt képes-e az egyetemen elsajátított szaktárgyi ismereteit a középiskola céljainak megfelelően szelektálni, rendezni és alkalmazni, továbbá kialakult-e benne a képesség arra, hogy szaktudományának új eredményeit alkotó módon beépítse tanári munkájába.

Ilyen értelemben tehát az államvizsga lényegesen eltér mind a kollokviumoknak a részletek ismeretét is igénylő, mind a szigorlatoknak egy-egy tudományág átfogó áttekintését és az összefüggések értését megkívánó formájától, amennyiben az államvizsga alkalmazás-központu.

6. Az ÁVB előtt a jelöltnek azt kell bebizonyítania, hogy:

a/ tisztában van a vizsgabizottság által megadott témakörnek az iskolai oktató-nevelő munkában betöltött szerepével, a fogalmak, ismeretek, készségek kialakítása folyamatában betöltött feladatával, a tárgyalás szintjével, szakmai szemléletével; tájékozott a témakör felépítésének koncepciójában;

b/ a szakmai tantárgyi alapokon túlmenően ismeri a témakör alapvető nevelési célkitűzéseit és ennek megvalósítási módjait; ebben az összefüggésben látja a témakör lényeges ideológiai vonatkozásait is, mint a világnézeti nevelés tényezőjét;

c/ járta a témakör tanításának leglényegesebb módszertani problémáiban és az adott tantárgy tanításában jelentkező alapvető didaktikai és módszertani kérdésekben;

d/ képes a témakör egy témájának pedagógiai feldolgozását megtervezni s ennek keretében bemutatni a témakör tárgyalásával kapcsolatban felmerült szaktárgyi, nevelési, didaktikai és módszertani kérdéseket és ezek megoldási lehetőségeit és módjait.

7. A jelöltnek a vizsgán az ÁVB kijelölt /vagy a jelölttel húzat/ egy olyan témát, amelynek ismerete az eredményes középiskolai tanári munka szempontjából nélkülözhetetlen.

A jelölt a felkészülési idő alatt, felhasználva a rendelkezésére bocsátott segédleteket /középiskolai tankönyveket, tanterveket és utasításokat, szótárakat, táblázatokat stb./ a megadott tárgykörből vázlatot készít. A kijelölt tárgykört virtuális tanmenetbe illeszti, megjelölve helyét és szerepét, valamint azt, hogy az egyes tanítási egységeket milyen módszerekkel dolgozná fel. Elkészíti valamely /megadott, vagy tetszése szerint kiválasztott/ óra vagy egy nagyobb tanítási egység vázlatát, lefolytatásának magyarázatát. Megjelöli az anyag- részben rejlő ideológiai problémákat és nevelési feladatokat. A felkészülés során a jelölt fordítson figyelmet arra is, hogy az illető tárgykört szakköri, felnőttoktatási, népművelési, ismeretterjesztő stb. keretek között miképpen dolgozná fel.

A jelölt előadja az ÁVB-nak a tárgykör elképzelt feldolgozását és a Bizottság kívánsága szerint részletezi vázlatának valamelyik /esetleg több/ pontját.

8. A komplex államvizsga egységes tartalmi követelményeinek kialakítása érdekében a Művelődésügyi Minisztérium Tudományegyetemi Osztálya és Nevelési Csoportja mellett tanácsadó testületekként működő szakbizottságok, illetőleg a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Főosztálya kidolgozták azokat az ajánlott témaköröket, amelyekre a vizsgák alkalmával különös figyelmet kell fordítani.

Komplex-államvizsga témakörök olasz nyelv és irodalomból

1. Dante: az életmű helye és jelentősége az olasz irodalom és az olasz nemzetvé válás történetében.

Szimbólumok és realista törekvések a Divina Commediában.

A Commedia szerkezete /cosmografia, belső struktúra, verstan./

Az olasz irodalmi nyelv kialakulása a kezdetektől a XIV. századig: Dante nyelvi nézetei és gyakorlata; Petrarca és Boccaccio jelentősége.

2. Az olasz líra kialakulása és kiteljesedése a barokk liráig.

A "Dolce stil nuovo", Rime burlesche.

Petrarca, petrarchismo.

Az olasz nyelv rendszerének kialakulása a latinból nyelvtipológiai szempontból. A viszonzások funkciója.

3. Humanizmus és Rinascimento: e fogalmak történeti, művelődés-történeti és filozófiai értelmezése, beágyazása az európai kultúrába.

A latin /Petrarca, Salutati, Vergerio, Bruni, Poggio/ és a nemzeti nyelvű /Alberti, Lorenzo il Magnifico, Poliziano, Pulci/ humanizmus.

A szabadgondolkodás kezdetei /Valla, Beccadelli, Pontano/.

Az olasz névszórendszer fő szerkezeti kérdései /történeti alapon/.

4. Az olasz novella a kezdetektől Machiavelliig. Novellino Boccaccio, Sacchetti, Ser Giovanni Fiorentino, Masuccio Salernitano, Machiavelli, Bandello/.

A novella kialakulásának irodalmi és társadalomtörténeti előzményei és indokai.

Az olasz novellisztika népi alakjai és motívumai.

Az olasz nyelv első évszázadainak irott emlékei /Dante előtt/ és a bennük tükröződő nyelvállapot egybevetése a mai olasz irodalmi nyelvvel.

5. Az érett Rinascimento művészete a művész-írók művei tükrében. Leon Battista Alberti, Leonardo, Michelangelo, Cellini.

Művész, mecénás, társadalom.

A Rinascimento képzőművészet "emberközpontúsága".

Van-e kölcsönhatás az olasz és a magyar nyelv között? Olasz jövevényszók a magyarban és magyar jövevényszók az olaszban.

6. A fényes parazitizmus és a Rinascimento epikája /Boiardo, Ariosto, Tasso/.

A nápolyi, firenzei, mantovai, ferrarai udvarok.

Tasso, "La Gerusalemme Liberata", / a mű tartalmi és formai elemzése/.

Az igenévszói strukturák: nyelvtani és stilisztikai szerepük a megfelelő alárendelő szerkezetekkel egybevetve.

7. Az olasz társadalmi és politikai gondolat fejlődése a humanizmutól a felvilágosodásig /Machiavelli, ragione di stato, Campanella. Boccacini/.

Dante politikai tanítása és öröksége.

Petrarca és a humanista államelmélet.

Az olasz irodalmi nyelv alakulása a XV. századtól Manzoniig; a "questione della lingua".

8. Az olasz színjáték fejlődése; novellisztika és színjáték a commedia erudita.

Machiavelli, a színjátékiró.

Ruzzante és a népies színjáték, commedia dell'arte,

Az olasz igerendszer alaki és funkcionális felépítése /történeti alapon/.

9. Az olasz filozófia alakulása a kezdetektől Vico-ig.

Az ember és kozmosz kapcsolata az olasz Rinascimento filozófiájában.

Az olasz értekező próza a XVI. században /Castiglione, Machiavelli, Aretino, Bruno/.

Az olasz nyelv tanulmányozásának módszerei és eszközei.

10. Az olasz fikozófia alakulása Crocétól napjainkig.

Croce és Gramsci.

A II. világháború utáni olasz marxista filozófia, /Galvano della Volpe, Antonio Banfi, Eugenio Garin/.

A nyelvtani szinonimia és stilisztikai funkciója.

11. A Felvilágosodás és a forradalmak korának kulturája.

A milánói felvilágosodás és irodalom /A Verri testvérek, Beccaria, Monti, Foscolo/

A polgári és forradalmi színjáték: Goldoni, Alfieri,

A mai olasz irodalmi szókincs történeti felépítése.

12. A Risorgimento értelmezése, fázisai, társadalmi-történeti jellemvonásai.

A Risorgimento kiemelkedő szereplői és főbb ideológusai /Mazzini, Gioberti, Cavour, Garibaldi/.

A garibaldista irodalom /Garibaldi, Costa, Abba, Barrili/ és ünneletírás. Az olasz nyelv fő tipológiai sajátosságai a többi újlatin nyelvvel és a magyar nyelvvel egybevetve /tekintettel az oktatás problémáira is./

13. A Risorgimento irodalmának főbb jellemvonásai.

A Risorgimento lírája: /Leopardi, Manzoni, Giusti, Mameli, Carducci/. Az olasz színház és a Risorgimento /Foscolo tragikus hősei, Manzoni, Pellico/.

Az olasz nyelv vízszintes tagozódása és elterjedése.

14. Az olasz romantikus regény előzményei, műfaji problémái.

Romantikus hagyomány és újítás Nievonál.

A Risorgimento és az olasz zenedráma.

Magyar-olasz és olasz magyar fordítási problémák. /Kontrasztív nyelvtani alapon/.

15. A verista regény kialakulása, fejlődése és hatása.

Déli és északi verizmus /Verga, De Roberto, Serao, Rovetta, Giacosa, De Marchi/.

Irodalomtörténetírás és kritika Settembrinitől Croceig /Settembrini, De Santcis, Capuana/.

Új hangtani tendenciák a mai olasz nyelvben.

16. A századforduló polgári válságirodalmának hatása a modern olasz irodalomra /Fogazzaro, Pascoli, D'Annunzio/.

Croce esztétikai és kritikai munkássága.

Folyóiratok és irodalmi közvélemény /Leonardo, La Voce, Luceba/.

Új alaktani tendenciák a mai olasz nyelvben.

17. Hagyomány, újítás és avantgard törekvések a XX. századi lírában és prózában /Crepuscolare költészet, futurizmus, Campana, a verista örökség sorsa: D'Alcedda, Tozzi/.

Svevo hazai és európai jelentősége.

Pirandello és a modern olasz és európai színház.

A mai olasz szókincs függőleges tagozódása.

18/ A líra fejlődése a hermetizmustól a neoavantgard törekvésekig /Ungaretti, Montale, Quasimodo, Saba, az ellenállás lírája.

Pasolini és a népiesség, neoavantgard törekvések.

Gramsci és az olasz irodalomtörténetírás és kritika.

A mai olasz irodalmi nyelv kérdései és a nyelvi integráció.

19/ A neorealizmus előzményei és az ellenállás.

A fasizmus irodalmi ellenzéke - a nyughatatlan nemzedék /Alvaro, Moravia, Vittorini, Pavese/.

A modern olasz képzőművészet és zene.

Az intonáció szerepe és kérdései a mai olasz nyelvben.

20/ A neorealizmus kialakulása, eredményei és válsága.

Új tájékozódások a prózában /Jovine, Viganò, Pratolini, Calvino, Testori, Ottieri, Sciascia, Lampedusa, Arpino/.

A filmművészeti neorealizmus /Rossellini, Visconti, De Sica/ és az új irányzatok /Fellini, Antonioni stb./

Az olasz nyelvjárások, társadalmi szerepük és viszonyuk az olasz irodalmi nyelvhez.

21/ Olasz-magyar kulturális találkozások

A középkorban;

A reneszánsz idején;

A romantika korában;

A XX. században.

Megjegyzés: A jelölt minden rész-tételről úgy számol be, hogy egyszerűsített kitér arra is: milyen módszertani megoldásokat választana a kérdések különféle életkorú és tudásfokú hallgatókkal való közlésére /általános és középiskolában, tagozatos és nem tagozatos oktatási formában, felnőtt- és népművelési oktatásban, előadásokon, valamint az oktatási tanmeneten kívül eső, de lehetséges kérdésekre adandó válaszokban/.

Komplex államvizsga témakörök az ideológia témákból

1. A világnézet fogalma és jelentősége az emberi cselekvésben.
2. A marxizmus-leninizmus mint forradalmi változás az emberi gondolkodás történetében.
3. A marxizmus-leninizmus humanista lényege és emberképe.
4. A marxista vallás felfogás alapelvei és konzekvenciái a világnézetű nevelésben.
5. A nacionalista ideológia általános jellemzése, és leküzdésének feladatai. Internacionalizmus és szocialista hazafiság.
6. A termelési mód és a társadalmi formációk marxi elméletének jelentősége a történelmi folyamat törvényszerűségének megértése szempontjából.
7. A társadalmi lét tükröződésének szintjei és formái.
8. A tudomány és a művészet történelmi szerepe. Fejlődésünk problémái a jelenkorban és a perspektívák.
9. A társadalmi haladás problémája a mai polgári elméletekben és a marxizmus-leninizmusban.
10. A szocialista erkölcs kialakulásának történelmi folyamata, és a nevelés feladatai.
11. A társadalom és az egyén fejlődésének dialektikája.
12. A szocialista állam és községlet jellemzése, és a fejlődés távlatai.
13. Az imperializmus történelmi helye, és a mai állammonopolista kapitalizmus jellemzése.
14. Munkás- és diákmozgalmak a fejlett tőkés országokban. Az antimilitarista küzdelmek jelentősége.
15. Korunk tartalma; a két világrendszer harca.
16. Az értelmiség társadalmi szerepe és felelőssége a történelmi haladásban.

Komplex állásvizsga témakörök pedagógiából

1. A nevelési célok változásának történeti és osztály jellege; a szocialista nevelés célja.
2. A pedagógiai folyamat mibenléte; a nevelési és oktatási folyamat egysége.
3. A pedagógiai munka tervezése.
4. A nevelő és növendék kapcsolata a nevelési folyamatban.
5. A közösségi nevelés pedagógiai és pszichológiai törvényszerűségei.
6. A kommunista gyermek- és ifjúsági szervezetek és az iskola nevelőmunkája.
7. A nevelés és fejlődés egysége a személyiség formálódásában; a nevelhetőség kérdése.
8. Az osztályfőnöki munka szerepe az iskolai nevelésben.
9. A tanulók megismerésének lehetőségei a szaktanári munkában; a személyiségrajz készítésének módszerei.
10. A munkára nevelés a szocialista iskolában.
11. Nevelési lehetőségek a szaktárgy oktatásában.
12. A tanítási óra helye és szerepe az oktatás folyamatában.
13. Az oktatási módszerek rendszere és ezek szerepe az oktatás korszerűsítésében.
14. A csoportmunka és az oktatás individualizációjának lehetőségei és módjai.
15. A technikai eszközök szerepe az oktatás korszerűsítésében.
16. Az óraelenzés szempontjai és szerepe a tanári munkában.
17. A hátrányos helyzetű tanulókkal való foglalkozás; a szocialista tehetséggondozás.
18. Oktatási rendszerünk strukturája és továbbfejlesztésének tendenciái.

19. A nevelés fejlesztésének ösztársadalmi feladatai és a nevelési tényezők összhangjának megtartása napjainkban.

20. A neveléstudomány rendszere és kutatási módszereinek szerepe a pedagógiai gyakorlatban.

21. A tanulás aktív formái a korszerű oktatásban és művelődésben.

22. A szocialista nevelés elveinek és módszereinek rendszere; korszerű alkalmazásuk.

B 72135